

Remissyttrande HSLF-FS 2021:XX, följdändringarna i HSLF-FS 2020:12 och konsekvensutredningen.

Diarienummer: 06063-2020

Svensk Handel, som är handelsföretagens intresseorganisation och branschorganisation företräder 9 000 små, medelstora och stora företag med nära 300 000 medarbetare, vill med anledning av remissen anföra följande:

Lägesbeskrivning i handeln

Sedan våren 2020 har Sverige levt och anpassat sig efter den rådande pandemin. Det globala virus som först framstod som något främmande har påverkat hela samhället och så även handeln. Inledningsvis drabbades handeln hårt av drastiskt minskade besöksflöden i stadskärnor, köpcentrum och i butiker. Detta ledde till minskad försäljning som efter flera tuffa veckor resulterade i ett ökat antal konkurser. Som en direkt effekt av beskedet den 11 mars 2020 kunde vi bland våra medlemsföretag notera omsättningsminskningar med upp till 50 procent inom sko- och klädhandeln. För gränshandeln innebar senare Norges gränsstängning en närmast total nedstängning med omsättningsminskning med nära 100 procent. Nya regler och restriktioner, samt lättnader, har presenterats om vartannat och till viss del varit otydliga, vilket har resulterat i en osäkerhet för företagen och stora ekonomiska förluster.

Vanligtvis anställer handeln 130 000 personer varje år och många unga och utlandsfödda får sitt första arbete inom handelssektorn. 2020 har istället präglats av uppsägningar och permitteringar. I dagsläget har nära 110 000 personer som är anställda inom handeln varit omfattade av korttidspermitteringar. Detta motsvarar en femtedel av alla anställda inom handeln. Ca 15 000 personer har drabbats av uppsägningar och fler förväntas.

Bilden för handeln 2020 är givetvis inte ensidig. E-handeln och delar av dagligvaruhandeln har gått bra under pandemin och många handlare har presenterat kreativa lösningar, inte minst för att minska smittspridningen i samhället.

Den svenska handeln är beroende av ett återöppnande av våra samhällen för att överleva och därmed fortsättningsvis kunna vara den centrala aktör man är i att bidra till sysselsättning, skatteintäkter och levande städer. Det bör noteras att handelsbranschen är särskilt viktigt för nyanlända och ungdomar, en grupp som står inför en eventuell ökande arbetslöshet.

Svensk Handel kommer även fortsättningsvis arbeta tillsammans med Folkhälsomyndigheten och regeringen och dess samarbetspartier för att möjliggöra ett ansvarsfullt och säkert återöppnande av samhället. Vi kan inte nog poängtera vikten av att det parallellt med lagstiftningsarbetet också arbetas mycket aktivt med vaccineringen mot covid-19. Handeln, genom apotekens infrastruktur och tillgång till farmaceuter, står redo att hjälpa till och underlätta i vaccineringsprocessen med lokaler, kompetenser och distributionsnät samt andra liknande tillgångar.

Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd till Covid-19-lagen

Allmänna synpunkter

Behovet att begränsa smittspridningen kan inte nog understrykas. Under pandemins gång har det blivit tydligt att regeringen och myndigheter saknat nödvändiga lagstiftningsverktyg för att på ett effektivt sätt hantera rådande pandemi. Svensk Handel välkomnar därför de föreslagna förordningarna; *om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19, en ny förordning om tillfällig stängning av vissa handelsplatser för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 samt en förordning om ändring i offentlighets- och sekretessförordningen.*

Förordningen *om särskilda begränsningar för att förhindra spridningen av sjukdomen covid-19*, som bland annat omfattar bestämmelser om handelsplatser, innehåller även bestämmelser om att Folkhälsomyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter och allmänna råd om skyddsåtgärder. Svensk Handel välkomnar bemyndigandet, då det möjliggör mer precisa och träffsäkra skyddsåtgärder.

Syftet med de tillfälliga förordningarna och föreskrifterna är att kunna vidta åtgärder för att minska trängsel eller på annat sätt förhindra smittspridningen. Folkhälsomyndigheten konstaterar i konsekvensutredningen att föreskrifterna inte får meddelas om de inte är *nödvändiga* för att förhindra smittspridning av covid-19. En allmän förutsättning för begränsning i näringsfriheten och rörelsefriheten är en *nödvändighet*. Nödvändighetskravet innebär enligt juridisk doktrin att det måste finnas ett angeläget behov av att inskränka rättigheten. I förevarande fall innebär det att inskränkningen måste *tillgodose det legitima ändamålet att minska smittspridningen*. Mot bakgrund av detta krav konstaterar Svensk Handel att det krävs en överhängande risk att smittspridningen inte minskas om begränsningarna uteblir.

Svensk Handel anser också att nödvändighetskravet bör innebära att skyddsåtgärdsförslag inte föreskrivs förrän andra mindre inskränkande åtgärder konstaterats verkningslösa och otillräckliga. Exempel på andra åtgärder är de åtgärder som handeln redan idag vidtar såsom informationslämnande, slussning, ommöbleringar, trängselhantering, avståndsmarkeringar, alternativa köer m.m. I den dialog Svensk Handel fört med Folkhälsomyndigheten har det vid flertalet tillfällen framhållits att dessa åtgärder är lämpliga och väl avvägda. Svensk Handel anser därför att de skärpningar som föreslås i stora drag är i linje med den riktlinje som Svensk Handel tidigare presenterat.

Svensk Handel vill mot bakgrund av de konstateranden som görs i Folkhälsomyndighetens konsekvensanalys även uttrycka en oro då det av analysen framgår att handeln bör anses vara en miljö där smittspridning riskerar att uppstå. Detta konstaterande går emot det som tidigare presenterats i promemorian till Covid-19-lag. I den utredning som presenterades i promemorian till Covid-19-lag konstaterades det tydligt att de avgörande faktorerna för smittspridning är hur länge personer vistas i en viss miljö samt om det sker i rörelse eller om aktiviteten är stillasittande.

Vidare konstaterades det i promemorian till Covid-19-lag att *visserligen uppehåller sig människor normalt sett inte i en viss butik under särskilt lång tid. Handelsplatser får trots detta betraktas som en så pass riskfylld miljö att de bör omfattas av lagen.* Mot bakgrund av de konstateranden som görs i Folkhälsomyndighetens konsekvensanalys om att smittskyddsåtgärder ska bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet och inte vara mer långtgående än vad som är försvarligt ur smittskyddssynpunkt anser Svensk Handel det anmärkningsvärt att riskerna i handeln inte i högre utsträckning identifieras eller tydliggörs då det föreskrivs skärpningar i föreskrifterna riktat mot branschen.

Svensk Handel efterfrågar en djupgående analys om var de riskfyllda momenten utifrån smittspridningssynpunkter har konstaterats inom handeln för att det ska anses befogat att handeln pekas ut på det sätt som nu sker. Folkhälsomyndigheten konstaterar vidare i konsekvensanalysen att risken föreligger om *trängsel* uppstår i sådana miljöer. Svensk Handel har under pågående pandemi mycket aktivt arbetat med att trängsel inte under några omständigheter ska förekomma i butiksmiljöerna. Åtgärderna som har vidtagits är bland annat att butikerna har möblerat om, tillämpar slussning, markerar ut avstånd och informerar om det enskilda ansvaret. I den statistik Svensk Handel har inhämtat har det konstaterats att antalet besökare i butikerna har minskat och att besökarna spridits ut över en större tid på dagen. Av den dialog vi för med medlemsföretag framgår det tydligt att utmaningarna med trängsel varit ytterst begränsade.

Mot bakgrund av detta är Svensk Handel skeptiska till att det i Folkhälsomyndighetens konsekvensanalys görs en jämförelse av köpcentrum, butiker och andra handelsplatser tillsammans med gym, sport-anläggningar och badhus. I genomsnitt vistas en person i en butik eller en annan handelsplats under en betydligt kortare tid än exempelvis ett gym, sportanläggning eller ett badhus. Besöket i butiker sker dessutom ofta i rörelse. Med andra ord uppstår det mycket sällan varaktig kontakt mellan individer i handelsmiljöer. Detta är något som bör beaktas vid det lagstiftningsarbetet som nu pågår hos myndigheten, eftersom föreskrifter enbart får meddelas då det är *nödvändigt* för att förhindra smittspridningen av covid-19.

Vidare anser Svensk Handel att det är av högsta vikt att eventuella inskränkningar är ändamålsenliga, proportionerliga och att inskränkningarna minimeras så snart smittskyddsläget förbättrats. Ett löpande revideringsarbete, av de inskränkningar och åtgärdsförslag som Folkhälsomyndigheten presenterade föreskrifter och allmänna råd innebär, bör därför ske för att möjliggöra ett säkert men så öppet samhälle som möjligt.

Då det konstaterats i de utredningar som ligger till grund för lagstiftningsarbetet att handeln inte är en plats där människor vistas varaktigt, bör handelsplatser också vara en av de platser där inskränkningarna och de skärpta föreskrifterna tidigast kan revideras och tas bort.

Syftet med Folkhälsomyndighetens presenterade skyddsåtgärder

I promemorian till Covid-19-lag konstaterades det att det är trängsel som ökar risken för smittspridning och inte vissa specifika platser. Detta konstaterande har vid flera tillfällen även framförts av Folkhälsomyndigheten. Svensk Handel drar mot bakgrund av dessa uttalanden slutsatsen att all handel inte kan anses riskfylld för en ökad smittspridning utan endast de handelsplatser där trängsel förekommer.

Svensk Handel anser även att ändamålsprincipen bör vara grundläggande i myndighetens arbete att ta fram föreskrifter. Trängsel ska på ett transparent sätt kunna bevisas och de skyddsåtgärder som föreskrivs ska följaktligen bidra till minskad risk för smittspridning. Således bör de smittskyddsåtgärder som nu föreskrivs av Folkhälsomyndigheten vara nödvändiga för en minskad smittspridning.

Folkhälsomyndigheten konstaterar i konsekvensanalysen att det inte finns ett fullständigt vetenskapligt underlag för att bedöma vilka skyddsåtgärder

som är nödvändiga. Då inskränkningarna av egendomsskyddet och näringsfriheten vidare konstateras vara ingripande och långtgående åtgärder från statens sida anser Svensk Handel att det är av högsta prioritet att de vetenskapliga underlagen till bedömningarna och inskränkningarna utvecklas och förfinas.

Synpunkter på föreskrifterna och allmänna råden för handeln

Handelsplatser är identifierade som en av de platser som regeringen och dess utsedda myndighet kommer kunna begränsa enligt förordningarna. Svensk Handel förstår att handelsplatser kan behöva omfattas av de tillfälliga regelverken och välkomnar därför de förtydliganden som föreskrivs genom föreskrift och de allmänna råden av Folkhälsomyndigheten. Svensk Handel delar Folkhälsomyndighetens ställningstaganden om att föreskrifterna och de allmänna råden underlättar för verksamheter i tolkningen av förordningarna om vilka åtgärder som faktiskt bör vidtas för att förhindra smittspridning av covid-19. För en enhetlig och rättssäker tillämpning är de kompletterande råden och föreskrifterna uppskattade.

Det förslag som Folkhälsomyndigheten nu remitterar fokuserar på att ålägga verksamhetsutövaren en skyldighet att beräkna och dokumentera maxantalet besökare eller kunder som får vistas i verksamhetslokalerna samtidigt, att upplysa om detta antal vid ingångar, att se till att antalet inte överskrids, att följa upp vidtagna smittskyddsåtgärder, informera kunder och besökare om hur smittspridning kan undvikas samt att i övrigt se till att det finns förutsättningar för god handhygien och att undvika trängsel som i sin tur minskar riskerna för smittspridning.

Svensk Handel förstår varför de föreskrifter som nu presenteras behöver innebära en viss skärpning. Vidare anser Svensk Handel att det är bra, utifrån förutsägbarhet och proportionalitet, att de grundläggande åtgärderna förblir desamma.

Gemensamma bestämmelser – 3§

Beräkna det maximala antalet kunder eller besökare som får vistas i verksamhetens lokaler samtidigt (maxantal)

I den riktlinje Svensk Handel tagit fram rekommenderas handlare kartlägga hur många besökare en butik kan ha utan att det uppstår trängsel. Om detta antal överskrids, bör ytterligare åtgärder vidtas så som tillämpning av slussning. Handeln har under en längre tid arbetat med denna skyddsåtgärd och har därför inga invändningar mot förslaget.

Svensk Handel vill dock understryka vikten av att åtgärden att beräkna maxantal måste anpassas utifrån varje enskild verksamhets förutsättning. I vissa butiksmiljöer finns det möjlighet att bygga och möblera om medan det i andra butiker saknas dessa möjligheter.

Svensk Handel vill även understryka vikten av flexibilitet i regelverket gällande maxantal. Maxantalet kommer inte bara behöva variera från butik till butik utan kan också behöva anpassas efter andra omständigheter, exempelvis hur många av kunderna använder kundvagn, vilken säsong det är (exempelvis öppnade av ytterligare butiksytor) och om produkterna byts ut och kan få konsekvensen så att maxantalet behöver ändras.

Det är därför grundläggande för rättssäkerheten att länsstyrelserna som har möjlighet att utöva tillsyn över efterlevnaden av föreskrifterna inte utgår ifrån en standardmall. Tillsynen och bedömningen måste genomföras i varje enskilt fall.

Av den konsekvensanalys som Folkhälsomyndigheten presenterat framgår det att dokumentationen av beräkningen inte behöver ha någon särskild form. Dock konstateras att det är lämpligt att redovisa hur man har räknat fram maxantalet för varje lokal som omfattas av kravet. Svensk Handel är positiva till detta krav då det är tillräckligt flexibelt utan att vara otydligt.

Dokumentera maxantalet

I samband med beräkningen av maxantal rekommenderas handelsföretag att dokumentera antalet. Detta är viktigt för det interna arbetet, så att organisationen, vid händelse av att maxantalet överskrids, kan tillämpa en arbetsordning och vidta andra åtgärder som krävs för att förhindra trängsel. Svensk Handel har således inga synpunkter på förslaget.

Tydligt ange maxantalet vid verksamhetens samtliga ingångar

Syftet med maxantalet är att förhindra smittspridningen och förhindra trängsel. Svensk Handel ställer sig därför tveksamma till effektiviteten i detta åtgärdsförslag. Att beräkna och dokumentera maxantalet är viktigt för att kunna vidta ytterligare åtgärder i de fall maxantalet uppnås, så som slussning. Det grundläggande är därför att ansvaret ligger på arbetsgivaren att se till att maxantalet efterlevs.

Svensk Handel har konstaterat att det i mindre butiker kan fylla en funktion att kommunicera maxantalet till besökare, då de genom att kika in i lokalen kan avgöra huruvida maxantalet är uppfyllt eller inte. Att däremot ålägga alla butiker att kommunicera ett maxantal anser vi är fel metod. Detta riskerar att dels skapa förvirring hos den enskilde som i många fall kommer ha svårt att avgöra huruvida maxantalet är uppnått, dels riskerar åtgärden

behöva ändras om butikerna och produkterna förändras. Det kan med andra ord leda till en stor osäkerhet för både verksamheter och besökare, vilket är motsatt effekt till syftet med föreskriften. Svensk Handel föreslår istället att detta bör vara en rekommendation från Folkhälsomyndigheten, då vi inte ser effektiviteten och nödvändigheten i att maxantalet kommuniceras till allmänheten. Ansvaret hamnar då också tydligare på arbetsgivaren, som har en skyldighet att se till att maxantalet efterlevs och att ytterligare åtgärder vidtas då det behövs.

Säkerställa att maxantalet i verksamheten inte överskrids

Handeln har sedan pandemins start arbetat med att förebygga trängsel. För att internt känna till när lämpliga åtgärder behöver vidtas krävs det att organisationen/ butiken vet vilka åtgärder som bör vidtas och när. Att säkerställa att maxantalet inte överskrids är en av de åtgärder som handeln arbetat aktivt med. Genom exempelvis trängselvakter kan verksamheterna säkerställa att maxantalet inte överskrids och att trängsel således inte uppkommer i butiken.

Svensk Handel vill dock i sammanhanget uppmärksamma myndigheten, med anledning av de nya möjligheterna för länsstyrelserna att utdela sanktioner, på den problematik som butikerna står inför med bristande möjligheter att avvisa enskilda besökare från butiksmiljön i händelse av att maxantalet överskrids. Idag saknas det legala verktyg för exempelvis en butiksanställd att tvinga personer att lämna butiken. Enligt Svensk Handel bör detta tas med i beaktan vid en eventuell tillsyn och måste bedömas i samband med en tillsyn i de situationer en sådan problematik har uppkommit.

Informera sina kunder och besökare om hur smittspridning kan undvikas

Att informera kunder och besökare om hur smittspridningen kan undvikas är något handeln arbetat löpande med. Handeln har anpassat informationen och försökt nå kunder och besökare i olika kanaler. Svensk Handel vill däremot understryka balansen mellan den enskildes ansvar och näringsidkarens ansvar. Huruvida kunden och besökaren väljer att ta till sig av informationen och respektera råden är något handeln aldrig bör kunna stå ansvarig för. Alla och envar föreskrivs ett ansvar och det bör i första hand vara dit resurserna riktas.

Erbjuda sina besökare och kunder möjligheten att tvätta händerna med tvål och vatten eller erbjuda handdesinfektion

Ett av åtgärdsförslagen som presenteras i Svensk Handels riktlinje är att verksamheten bör erbjuda handdesinfektion. Svensk Handel har således inga synpunkter på att detta föreskrivs.

Svensk Handel vill också understryka att även detta förslag inte under några omständigheter bör kunna innebära ett krav att kontrollera så att besökare och kunder faktiskt använder handdesinfektionen. Ansvar för även fortsättningsvis åligga den enskilde att se till att denne håller en god handhygien.

Dokumentera de smittskyddsåtgärder som verksamheten har vidtagit

Svensk Handel rekommenderar sina medlemmar att genomföra och dokumentera en riskbedömning kopplat till covid-19. Utifrån de riskerna som konstateras i den riskbedömning arbetsgivaren ska göra enligt arbetsmiljölagstiftningen ska lämpliga smittskyddsåtgärder vidtas.

Att dessa dokumenteras och löpande uppdateras är rimligt enligt Svensk Handel. Även för detta krav vill Svensk Handel understryka vikten av att tillsyn sker med beaktan av att det är ett nytt rättsområde, som saknar praxis. Det därför är viktigt att kravet på dokumentation inte ställs för hårt för övriga smittskyddsåtgärder. Från den konsekvensanalys som Folkhälsomyndigheten presenterat framgår att det inte föreligger något visst formkrav på dokumentationen gällande beräkning av maxantal, däremot lämnas frågan om formkrav gällande dokumentation av smittskyddsåtgärder obesvarad. Svensk Handel anser att det ska räcka att en verksamhet skriftligen listar sina smittskyddsåtgärder.

Om kravet på dokumentation ska tolkas mer ingående än enbart en uppräkningslista, exempelvis att smittskyddsåtgärden måste beskrivas i detalj och varför en viss åtgärd möter risken, efterfrågar Svensk Handel exempel och vägledning om detta från berörda myndigheter. Detta gäller givetvis den särskilda bedömning som görs utifrån förebyggande arbete med covid-19, det vill säga inte att förväxla med den systematiska riskbedömning arbetsgivaren är ålagd att dokumentera enligt arbetsmiljölagstiftning.

Följa upp de vidtagna smittskyddsåtgärderna

Eftersom läget förändras, förändras också behovet av smittskyddsåtgärder. Det är därför lämpligt att verksamheter följer upp de vidtagna smittskyddsåtgärderna. Svensk Handel har således inte invändningar mot detta förslag.

Vi anser dock, för att arbetet ska kunna fortskrida enkelt och effektivt, att uppföljningsarbetet måste kunna ske effektivt och utan onödiga dröjsmål. Ansvar ligger ytterst på arbetsgivaren och det är således arbetsgivarens riskbedömning som ska ligga i grunden till vilka åtgärder som vidtas i verksamheten.

Hålla sig informerade om särskilda rekommendationer från Folkhälsomyndigheten och den regionala smittskyddsläkaren

Svensk Handel har ingen invändningar mot att handelsföretag ska hålla sig informerade om särskilda rekommendationer från Folkhälsomyndigheten och regionala smittskyddsläkare. För att detta ska kunna ske på ett effektivt och lättillgängligt sätt uppmuntrar Svensk Handel att den hittills goda dialogen mellan Folkhälsomyndigheten och handeln bibehålls. Genom proaktiv information till branschorganisationen kan Svensk Handel med enkelhet nå ut brett med önskvärda förändringar.

Beräkningsmodell för maxantal – 4§

I 4§ fastslås att maxantalet ska beräknas så att enskilda ska kunna upprätthålla ett avstånd på minst två meter till andra. Svensk Handel anser att detta är en bra beräkningsmodell då den går att anpassa till det enskilda fallet.

Svensk Handel ifrågasätter dock varför Folkhälsomyndigheten valt att fastslå avståndet till 2 meter. Enligt Världshälsoorganisationen, rekommenderas att ett avstånd på 1 meter ska upprätthållas till andra, och ytterligare avstånd i inomhusmiljöer. Flera handelsföretag har verksamheter globalt och icke-harmoniserade regler riskerar att leda till förvirring och merkostnader. Det vore mot bakgrund av detta att föredra om Folkhälsomyndigheten kan bibehålla den tidigare rekommendationen och inte specificera till exakt 2 meter.

Särskilda smittskyddsåtgärder för gallerior och varuhus 5–6§§

Svensk Handel välkomnar föreskrifterna som riktar sig mot gallerior och varuhus. Att maxantalet i gallerierna och varuhusen inte får överstiga summan av maxantalet för de handelsplatser som ingår i gallerian eller varuhuset anser Svensk Handel är en rimlig avvägning. Dock bör detta krav inte aktualiseras om en butik enbart kan nå genom en separat in- och utgång. Vidare vill vi understryka vikten av att det är fastighetsägaren som ansvarar för att maxantalet inte överskrids. Fastighetsägaren bör också ansvara för att andra lämpliga åtgärder vidtas vid de tillfällen detta behövs. Exempelvis bör fastighetsägaren ha ett system för hur köbildning och slussning tillämpas vid risker för trängsel. Svensk Handel vill också framhålla vikten av att fastighetsägarna anpassar beräkningarna i det enskilda fallet så att inte samtliga fastigheter får samma bedömning. Detta kommer få oönskade konsekvenser, då bedömningen måste baseras på hur butiksklientel ser ut i gallerian eller varuhuset.

Sedan pandemins utbrott har handeln aktivt arbetat med att möblera om och anpassa utrymmena så att det inte riskerar att uppstå trängsel eller

bjuder in till att varaktigt uppehålla sig i butiksmiljön. Svensk Handel välkomnar därför förtydliganden att detta ansvar även ligger på gallerior och varuhus i de allmänna utrymmena. Huvudregeln enligt Svensk Handel borde vara att alla platser, oavsett konfiguration, ska upprätthålla säkerhetsavstånd mellan besökarna.

I sammanhanget vill Svensk Handel också understryka att det är en stor skillnad mellan butiksmiljöer och köpcentrum. Butiken besöks under en kortare tid och kunderna informeras i samband med besöket om att komma ensamma och planera sina inköp. Butiker är således ingen miljö personer vistas i för att exempelvis umgås. Detta till skillnad från de allmänna ytorna (alltså de ytor som ligger utanför och mellan butikerna) i köpcentrum som riskerar att bli uppehållsrum och umgängesytor. Det bör därför, mot bakgrund av de tydliga nödvändighetskrav som konstateras i promemorian som ligger till grund för lagstiftningsarbetet, göras en tydligare åtskillnad mellan köpcentrum och butiker. Exempelvis bör föreskrifter och andra inskränkningar kunna revideras och tas bort tidigare gentemot butikerna, då smittorisken är betydligt lägre i dessa miljöer.

Allmänna råd

Folkhälsomyndigheten kompletterar de föreskrifter som räknats upp ovan med allmänna råd. Svensk Handel har genomgående under hösten tolkat dessa som något som verksamheter inom handeln ska följa.

I förevarande förslag rekommenderas verksamheter att räkna antalet in och utpasserande kunder och besökare. Svensk Handel anser att detta är ett bra och nödvändigt förslag för att kunna vidta andra åtgärder då det behövs. Svensk Handel anser också att det är bra att förslaget inte specificeras närmare då det inte är lämpligt och proportionerligt att metoden ser likadan ut i samtliga verksamheter. I vissa butiker kan trängselvärdar vara nödvändiga, men detta är en kostsam åtgärd och vore därför direkt oproportionerlig och för långtgående om det föreskrevs och krävdes i samtliga butiker och verksamheter.

Angående rådet för hur trängsel kan undvikas har Svensk Handel följande synpunkter. För att kunna anvisa besökare till särskilda angivna in- eller utgångar krävs det att butiken är konstruerad på ett sätt så att detta kan ske. Rådet är således inte tillämpligt i alla butiksmiljöer. I Svensk Handels riktlinje rekommenderas de handelsföretag som har möjligheten att exempelvis separera in och utpasserande kunder, att vidta denna åtgärd. Det får dock inte ske på ett sätt som riskerar att leda till trängsel, exempelvis om en speciell in- eller utgång upprättas så att passager och flöden inne i butiken försämras.

Vidare presenteras ett allmänt råd om alternativa lösningar till fysiska köer. Inom handeln har vi sett exempel på att fler självscanningskassor installerats, att köer till exempelvis paketutlämning sker utomhus samt att utlämning av varor kan ske direkt till bilen.

Att anvisa avståndet som kunder eller besökare bör hålla till varandra samt hur de bör förflytta sig i en lokal presenteras som ett tredje allmänt råd. Avståndsmarkeringar har visat sig vara en effektiv åtgärd och verksamheterna vittnar om att de flesta besökare och kunder följer markeringarna. Det är inte rimligt att i större butiker behöva anvisa avståndet på samtliga platser i butiken, utan avståndsmarkeringar bör enbart behöva tillämpas på de platser där köbildning vanligtvis uppstår. Detta kan exempelvis handla om kassaköer, köer till charkuteri/fisk disk, köer till provrum eller vid paketutlämning. Rådet är för långtgående om det ska tolkas som att avstånd bör markeras på hela butiksytan.

Detsamma gäller rådet om att visa hur besökare och kunder bör förflytta sig i en lokal. Även detta måste anpassas till de olika butikernas förutsättningar. I vissa butiker kan en sådan åtgärd få kontraproduktiva effekter då personer istället behöver gå flera varv i butiken och således vistas längre i butiksmiljön. Svensk Handel rekommenderar dock riktningsskyltar i de verksamheter där de kan underlätta för kunden och besökaren att ta det enskilda ansvaret.

Slutligen fastslås ett allmänt råd som rör informationslämnande om att handla ensam och på tider där det inte riskerar att uppstå trängsel. Svensk Handel rekommenderar sina medlemmar att lämna denna information.

Återigen vill Svensk Handel däremot understryka att detta framförallt är ett ansvar som åligger den enskilda att efterleva och att handeln idag saknar de legala verktyg som krävs för att kunna vidta konsekvenser mot kunder som inte efterlever kraven på att handla ensam och på tider då de riskerar att uppkomma trängsel.

Tillsyn och efterlevnad

Vidare konstateras i Folkhälsomyndighetens konsekvensanalys att den stora skillnaden blir att reglerna blir tvingande och att länsstyrelserna kan bedriva tillsyn. Brister i efterlevnad av reglerna kan sanktioneras.

För en hög efterlevnadsgrad krävs effektiv och rättvis tillsyn. Svensk Handel har inga större invändningar mot de regler som presenterats gällande tillsyn och befogenheter. Svensk Handel vill dock framhålla vikten av dialog med berörda parter från länsstyrelserna. I samband med ett tillsynsärende

är det alltid viktigt att myndigheten är tydliga i vilken typ av dokumentation de behöver för att *undvika* att behöva besluta om föreläggande.

Ett föreläggande bör också rimligtvis i första ledet innebära att verksamheten får en möjlighet att vidta de åtgärder som krävs för att minska trängsel och möjliggöra att avstånd kan hållas. Först efter konstaterad misslyckad rättelse är det rimligt att besluta om andra förelägganden. Även om vissa förtydligande gjorts genom Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd, konstateras det ändå i konsekvensutredningen att detta är obruten mark och att varken myndigheterna, regeringen eller verksamheter vet exakt hur detta ska hanteras. Det är därför viktigt att tillsynen sker på ett välavvägt sätt med möjlighet att rätta sig.

En ytterligare viktig aspekt är att tillsynen sker på ett enhetligt sätt i hela landet. För att efterleva krav på förutsägbarhet bör det finnas en likformighet i kontrollerna. Svensk Handel anser därför att det är rimligt att Folkhälsomyndigheten ansvarar för nationell tillsynsvägledning när det gäller den tillsyn som länsstyrelsen ska utföra.

Det är inte heller rimligt att förelägganden omedelbart förenas med vite. Vid bedömningen huruvida vite bör utgå, bör länsstyrelserna beakta huruvida verksamheten har hanterat sitt ansvar enligt föreskrifterna och de allmänna råden uppsåtligen eller genom grov oaktsamhet. Eftersom, såväl beslutsfattare som verksamheter, aldrig tidigare har hanterat sina organisationer under en rådande pandemi, och ingen av parterna har de faktiska vetenskapliga svaren på exakt vilka åtgärder som är lämpliga att vidta i den enskilda situationen, är det viktigt att föreläggandet enbart förenas med vite i undantagsfall.

Inskränkningar kräver effektiv och omedelbar ersättning

Svensk Handel ställer sig positiva till Folkhälsomyndighetens ansats att utveckla konsekvenserna av de föreslagna föreskrifterna. Vi har förståelse för att en uttömmande analys varit omöjlig att genomföra under omständigheterna, men vill framhålla vikten av att analysen presenteras i så hög utsträckning som möjligt. Svensk Handel välkomnar således den konsekvensanalys som myndigheten presenterat med några kompletterande kommentarer.

Att det på ett tydligt sätt konstateras att föreskrifterna är tillfälliga och kommer upphävas så fort det inte längre kan motiveras för att begränsa smittspridningen välkomnas av Svensk Handel. För verksamheter som drabbas hårt av förordningarna och föreskrifterna är detta viktigt för

näringsens överlevnad. Det är dessutom principiellt viktigt ur ett rättstatsperspektiv.

Svensk Handel delar analysen av de *engångskostnader* som identifierats. Att beräkna och dokumentera hur många kunder och besökare som kan vistas i en miljö kan dock behöva göras mer än en gång om exempelvis butiken byggs om efter säsong eller om sortimentet förändras. En viss förslitning av de skyltmaterial som tas fram behöver också ingå i beräkningen. Med andra ord kan informationen behöva förnyas om den exempelvis nöts ut.

Även de *löpande kostnaderna* som myndigheten identifierat ställer Svensk Handel sig bakom. Att säkerställa att maxantalet i verksamheten inte överskrids kommer innebära en merkostnad. Efterlevnaden av skyldigheten kan nås på olika sätt men kan exempelvis innebära att verksamheten hyr in särskilda trängselvärdar eller väktare. Det kan också innebära att personalen avdelas särskilt till uppgiften. För personalens säkerhet kan detta kräva ytterligare utbildning, skyddsutrustning och stöd.

Andra löpande kostnader som identifierats är kravet på att erbjuda exempelvis handdesinfektion. Detta krav kommer innebära en stor löpande extra kostnad för butikerna och bör därför inte föreligga längre än vad som är nödvändigt. Vi vill också, med anledning av den diskussion som förelåg våren 2020, om att resurserna inte ska tas ifrån mer behövande sektorer, påpeka risken med att handdesinfektion inhandlas av handelsföretag för att kunna placeras ut i butikerna.

I sammanhanget är det också viktigt att konstatera att det för verksamheterna innebär en kostnad att tillse tillsynsmyndigheter med underlag, vilket också berörs i Folkhälsomyndighetens konsekvensutredning. Kravet innebär dels en administrativ kostnad dels en kostnad för materialåtgång. Endast de underlag som behövs för en tillsyn är således motiverade att begära ut.

Precis som konstateras av konsekvensutredningen kommer kostnaderna för åtgärderna variera beroende på verksamhetens storlek. Det är därför av yttersta vikt att åtgärder som inte kan anses motiverade på ett generellt plan inte heller föreskrivs. För en butik som i dagsläget knappt har några besökare kan det utifrån rådande omständigheter framstå som fullständigt oproportionerligt och tondövt att regelbundet exempelvis behöva följa upp smittskyddsåtgärderna. Huruvida kravet efterlevs måste bedömas utifrån verksamhetens situation och den faktiska risken för smittspridningen.

Det kostnadspost som Folkhälsomyndigheten bedömer bli störst är det inkomstbortfall som är en följd av färre kunder. Svensk Handel delar analysen om att detta är betungande för flera handelsverksamheter. Mot bakgrund av detta vilar det ett tungt ansvar på regering och riksdag att skapa förutsättningar för det näringsliv och samhälle vi önskar ha efter pandemin.

Pressen på handelsbranschen är hård. Eftersom det konstateras i promemorian till covid-19 att föreslagna förordningar och föreskrifter kommer få *stora fortsatta negativa ekonomiska konsekvenser* bör det tydligt redovisas *stora betydande positiva effekter på smittspridningen*, för att åtgärden ska anses motiverad och proportionerlig. Regering och riksdag måste direkt möta upp med stödåtgärder så att drabbade verksamheter får omedelbar ersättning. Med andra ord krävs det att en ersättningsmodell finns på plats.

Att skapa restriktioner som uttraderar hela underlaget för näringen utan att kompensera för detta bortfall kommer att leda till omfattande konkurser och i förlängningen massarbetslöshet. Med restriktioner som medför i det närmaste näringsförbud eller ett faktiskt näringsförbud måste också stödåtgärder följa. Alla åtgärder behöver förhålla sig till företagens möjligheter till överlevnad och återhämtning.

Det *löpande arbetet* som bedrivs för att lindra de ekonomiska verkningarna av covid-19 har varit långt ifrån tillräckligt. De presenterade ersättningsystemen har varit ineffektiva och företag som faktiskt behövt stöden har avstått att ansöka om dem på grund av omständliga processer. Svensk Handel är redo att bidra med expertis om hur stöd bör utformas på ett effektivt och rättvist sätt. Nedan följer några av de förslag Svensk Handel önskar se för att kompensera för en eventuell nedstängning eller inskränkning:

- Det ska tydligt framgå av lagtexten att om staten stänger ner så ska staten ersätta drabbade företag.
- Företag som drabbas av nedstängning ska fullt ut kompenseras för deras fasta kostnader. Dvs. personal- och lokalkostnader samt andra fasta kostnader under hela nedstängningsperioden.
- Ersättningen ska utgå omedelbart, vilket innebär att regeringen måste ha ersättningsmodeller klara innan inskränkningen träder ikraft.

- I de fall handläggning krävs måste ansökningsprocessen ske skyndsamt.
- Även i de fall då verksamheter tillåts ha öppet men långtgående föreskrifter meddelas, måste en ersättningsmodell till näringslivet presenteras.

Svensk Handels riktlinje för att minska smittspridningen av covid-19 och kampanjen Välkommen in – Din handling gör skillnad

Som en del av det gemensamma arbetet för att minska smittspridningen i samhället presenterade Svensk Handel under våren 2020 en riktlinje som klargör lämpliga åtgärder som handlare bör vidta. Syftet med arbetet är att skapa en trygg handel för såväl anställda som kunder och bidra till minskad smittspridning samt presentera en rad lämpliga åtgärder som bör implementeras ute i verksamheterna. För att åstadkomma, säkerställa och förhindra smittspridning av covid-19 krävs åtgärder och förändrat beteende både hos handelsföretagen och den enskilde individen. Handeln har mot bakgrund av vår samhällsviktiga roll konstaterat att vi behöver vidta åtgärder i såväl butiksmiljö som på verksamhetsnivå, för att efterleva de föreskrifter och allmänna råd som presenterats av Folkhälsomyndigheten. I riktlinjen klargörs därför bland annat hur handelsföretagen ska vidta åtgärder om avstånd, informationslämnande, möblering, personalinformation, sanering, stängning av omklädningsrum (då rekommenderas längre returrätt) och slussningsrutiner.

För att underlätta för den enskilde att ta sitt ansvar i butiksmiljön har Svensk Handel också presenterat kampanjen *Välkommen in! Din handling gör skillnad*. Detta initiativ tydliggör hur handeln arbetar för att ta ansvar för en minskad smittspridning. Som en del av projektet har skyltmaterial, avståndsmarkeringar, en informationsfilm och tryckt information till personal och till den fysiska butiksmiljön tagits fram.

Informationskampanjen har till stor del genomförts tillsammans med Handelsanställdas Förbund. Kampanjen sker löpande för att påminna allmänheten, besökare och personal om att pandemin fortfarande pågår och att vi behöver fortsätta hålla avstånd, tvätta händerna och inte vistas i butiksmiljöer vid symptom. Under hösten har ytterligare material och vägledning presenterats specifikt för att stötta upp i arbetet med åtgärder kring paketutlämning och vid julhandeln.

Svensk Handel är fortsatt redo att medverka och samverka vid framtagandet av eventuella ytterligare åtgärder som syftar till att begränsa smittspridningen med anledning av covid-19. Svensk Handel värdesätter samverkan i samband med den allvarliga situationen och bistår gärna Folkhälsomyndigheten med vår expertis från handeln. För att undvika ineffektiva och långtgående begränsningar i handeln, i de fall då andra effektiva lösningar och åtgärder finns att tillgå, vill vi understryka att vi uppskattar den goda dialog vi har med Folkhälsomyndigheten.

Detta yttrande har beslutats av avdelningschef Näringspolitik Mats Hedenström. Föredragande har varit jurist Sofia Stigmar. I den slutliga handläggningen har också näringspolitiska experterna Henrik Ekelund, Marie Enhörning och Stefan Kvarfordt deltagit.

SVENSK HANDEL

Mats Hedenström
Näringspolitisk chef

Sofia Stigmar
Jurist